

Ratniece, Pētersons, Petraškevičs un Dzenītis Frankfurtē

Kristaps Pētersons

**ENSEMBLE MODERN
MEISTARDARBNĪCA**

No kreisās – Andris Dzenītis, Jānis Petraškevičs, Pēteris Etsvešs, Kristaps Pētersons

No 27. līdz 30. maijam Frankfurtē pie Mainas norisinājās jaunās mūzikas darbnīca ar 27 jaunajiem komponistiem no Baltijas valstīm, Čehijas, Polijas, Slovākijas, Slovēnijas, Ungārijas, *Ensemble Modern* un diriģentu Pēteru Etsvešu. Tā bija projekta pirmā daļa, kur pirmo triju dienu rīta stundās komponistiem bija iespēja noklausīties sešu lektoru sešas lekcijas par nacionalitātes, politikas (daļēji), literatūras, mākslas un mūzikas tēmām, savukārt dienas otrajā daļā *Ensemble Modern* un diriģents Pēteris Etsvešs veltīja katra komponista vienam skaņdarbam 45 minūtes mēģinājuma laika ar nolūku iepazīt komponista rokrakstu, profesionalitāti, viņa prasmi sadarboties un strādāt ar mūziķiem, kā arī spēju prezentēt savu ideju. Otrā daļa noslēgsies šoruden, un tas patiesībā būs konkurss, kura astoņi uzvarētāji tiks pie skaņdarbu pasūtījumiem no *Ensemble Modern*. Projekta trešā daļa būs šo skaņdarbu atskaņojumi *Ensemble Modern* koncertā Pētera Etsveša vadībā.

Šīs četras dienas bija informācijas pārsātinātas. Tiesa, no uzaicinātajiem lektoriem tikai divi bija tiešām kvalitatīvi: Miklošs Verešs no Budapeštas (Ungārija) ar lekcijas tēmu *The Power of Imagination and the Work of Selection in Manufacturing Identities* un Mihals Kolečeks no Ūsti pie Labas (Čehija) ar lekcijas tēmu *Myths-Nation-Identities in Central Europe: Perspectives from Contemporary Visual Artists*. Pārējie atstāja vai nu spekulatīvu vai arī nesagatavotības iespaidu, tomēr kopaina vērs visai rosinoša, katrā ziņā kaut ko interesantu varēja atrast katrā no lekcijām. Taču jebkurā gadījumā vislielāko uzmanību piesaistīja dienas otrā daļa ar skaņdarbu mēģinājumiem.

Par komponistiem jāteic, ka profesionālais līmenis bija diezgan atšķirīgs. No rīkotāju puses tika lūgts vienam katras valsts redzamam un starptautiski atzītam komponistam (Baltijas valstīs izvēlējās Pēteris Vasks, Erki Svens Tīrs un Mindaugs Urbaitis) izvirzīt maksimums četrus perspektīvus komponistus. Latviju pārstāvēja Santa Ratniece, Jānis Petraškevičs, Andris Dzenītis un Kristaps Pētersons. Par pēdējo no četriem nosauktajiem man grūti spriest, bet pirmie trīs atstāja labu iespaidu. Īpaši Jānis Petraškevičs, kurš vienubrīd *Ensemble Modern* čellistam ar altu rādīja, kā spēlējamas divas komplikētas vietas viņa skaņdarbā, un tas bija krietni spirdzino-

ši. Lai nerastos lieki pārpratumi, šeit būtu vietā norādīt, ka visi šī ansambļa mūziķi ir augstākās klases. Viņu īpašās kvalitātes ir izcila tehnika, ļoti plaša tembru palete, fenomenāla spēja lasīt no lapas, kā arī perfekta visdažādāko spēles veidu pārvaldīšana. Turklāt mūziķu un diriģenta atsaucība un neaugstprātība izraisīja apbrīnu. Ir visai pārsteidzoši, ka neviena no viņu kvalitātēm nemainījās, neskatoties uz to, ka pirmās trīs dienas bija sešu stundu mēģinājumi, bet ceturtajā deviņu stundu mēģinājums. Mūziķu sastāvs gan daļēji rotēja, un bija jau arī pusdienu pauzes un skatuves pārbūvju pauzes starp skaņdarbiem. Un tomēr – viss bija atkarīgs tikai no paša komponista.

Lielās līnijās var teikt, ka postpadomju profesionālās kompozīcijas lauka pārstāvjiem lielākās problēmas ir ar notāciju jeb nošu pierakstīšanu. Tādas bija gandrīz visiem. Notācijas problēmas ģeometriskā progresijā samazinājās tiem, kuri lielāku studiju laiku pavadījuši Rietumeiropas augstskolās. Pilnīgi nopietni ir jāatzīst fakts, ka, ja nebūtu *Socrates-Erasmus* programmas (protams, arī citu Rietumu iniciatīvu), Austrumeiropa vispār nebūtu konkurētspējīga. Droši vien tas tā ir tāpēc, ka jaunā komponistu paaudze ir ārkārtīgi slinka. Otrā lielākā problēma ir tā, ka komponists neredzi gluži vienkārši nepārvalda instrumentu, kuram raksta mūziku, precīzāk sakot, tās ir nepilnīgas teorētiskās zināšanas. Arī tas droši

vien saistāms ar to pašu augstākminēto slinkumu. Taču labā vēsts ir tā, ka šiem komponistiem ir ko teikt, ir sava ideja un prasme to vairāk vai mazāk pārliecinoši īstenot. Nebija daudz tādu eksemplāru, kuri akli sekotu kādai kompozīcijas tehnikai tikai tāpēc, ka tā ir Rietumos ejoša prece. Komponisti risina sev aktuālas tēmas un meklē savu īpašu skaņu. Un, protams, ir diezgan ievērojama atšķirība pat starp Igaunijas, Latvijas un Lietuvas mūzikas skaņu, ģeogrāfiski galējos punktos uzrādās pat kardināli citas kvalitātes.

Kā ļoti īpašus un mani visvairāk uzrunājošus (šoreiz apejot manu Latvijas kolēģu mūziku, jo secināju, ka objektīvi novērtēt savu draugu mūziku ir pāri maniem spēkiem – man vienkārši ļoti patīk) es gribētu atzīmēt četrus skaņdarbus: Matē Bellas (Ungārija) *Chuang Tzu's Dream*, Judītes Vargas (Ungārija) Koncerts klarnetei un kameransamblim, Pāvela Hendriha (Polija) *Emergon*, Ilo Krigula (Igaunija) *earth ... to become earth again*.

Matē Bella kopš 2006. gada studē kompozīciju Lista Mūzikas akadēmijā Budapeštā pie Ģulas Feketes. Viņš bijis Ungārijas un ASV sadarbības projekta *Hudson-Danube* dalībnieks Ņujorkas Džuljarda skolas docētāja Džoela Saksas vadībā. Bella kungs uzvarējis vairākos kompozīciju konkursos Ungārijā. Pēdējā laikā īpaši pievērsies teātra mūzikai. Viņa piedāvātais skaņdarbs *Chuang Tzu's Dream* varbūt neizcēlās ar supermodernu skanējumu (kā man norādīja viens Lietuvas kolēģis, kura viedoklim varu pievienoties, – uzreiz var sadzirdēt Bartoku), tomēr uzrunāja ar jūtīgu procesualitāti un mērķtiecīgu kompozicionālo virzību, kā arī ar veiksmīgi izstrādātu melodisko plānu.

Ari Judīte Varga vispirms studējusi Lista Mūzikas akadēmijā Budapeštā (klavieres un kompozīcija), pēc tam mācījusies Vīnes Mūzikas un atskaņotājmākslas universitātē (klavieres, kompozīcija,

arī nespekulatīvu skaņas tīrību (izņemot pašu skaņdarba sākumu). Paskaidroju: kaut arī skaņdarbs bija izteikti spektrāls, tas neatstāja sadomātu iespaidu – tieši pretēji, jūtams, ka komponists dabiski izjūt nepieciešamību izteikties šajā tehnikā.

Ilo Kriguls studējis mūziku Tallinā pie Raimo Kangro, Renē Ēsperes, Tenu Kervitsa un Vinē pie Detlefa Millera-Zimensa. Izbijis rok-mūzikis. Viņa stilā iekļauts plašs muzikālo nozīmju klāsts, ir ietekmes no džeza, postminimalisma un sonorikas. Rakstījis mūziku daudzos stilos un žanros ļoti plaša spektra izpildītāju sastāvam. Kā vēsta viņa CV, pēdējos gados bijuši daudzi uzaicinājumi rakstīt mūziku filmām, šķiet, viņš šiem aicinājumiem arī atsaucies. Ilo bija šīgada "Igaunijas Mūzikas dienu" mākslinieciskais vadītājs. Skaņdarbs, kuru Krigula kungs prezentēja Frankfurtes darbnīcā, *earth ... to become earth again* reprezentē ārkārtīgi spēcīgu un precīzu izteiksmi, ļoti jaudīgu tembrāli ritmisko skanējumu, un vispār – galīgi neizbrīna fakts, ka darbs ietika ieteicamo darbu desmitniekā pagājušā gada *ROSTRUM* skatē (kur Kristapa Pēterona "Mijkrešļa dziedājumi" ieguva I vietu jauno komponistu konkurencē – *red. piez.*). Krigula kunga skaņdarbs absolūti ir mans favorīts starp visiem šajā darbnīcā dzirdētajiem.

Atskatoties uz šīm dienām ar zināmu laika distanci, secinu, ka, lai arī jau klātesot bija skaidrs, ka tas ir vērtīgs pasākums (es godīgi noklausījos visas lekcijas un visus mēģinājumus), tagad izkristalizējas, ka tas ir bijis kas ļoti daudz vairāk. Iemesli šādam vērtējumam: iesaistīto komponistu dažādība; *Ensemble Modern* un Pētera Etveša faktors (kaut vai tādā ziņā, ka, ja tavu mūziku nevar nospēlēt viņi, tad to nevar neviens); iespēja noskaidrot savas profesionālās nepilnības; iespēja iegūt kontaktus ar Austrumeiropas valstu komponistiem, par kuriem (izņemot kaimiņvalstis) nebija zināms gandrīz nekas, un, jāsaka godīgi, bija pēdējais laiks labot šādu nevēribu.

mediju kompozīcija un pielietojamā mūzika jeb *applied music*). Viņas Klarnetes koncerts pārsteidza ar nemūzikas un mūzikas instrumentu apvienojumu, kas turklāt īstenojās dramaturģiski vieno-tā skaņuraksta plūdumā. Vienkārši lieliska mūzika ar nelielu vizualizācijas devu.

Pāvels Hendrihs ieguvis bakalaura grādu Vroclavas Ekonomikas universitātē un studējis Gražinas Pstrokoņskas-Navratilas kompozīcijas klasē Karola Lipiņska Vroclavas Mūzikas akadēmijā. Papildinājis zināšanas arī Ķelnes Mūzikas augstskolā, studējot Jorka Hellera kompozīcijas klasē. Pāvels ir daudzu nacionālu un starptautisku kompozīcijas konkursu uzvarētājs. No 2007. līdz 2010. gadam viņš tika iekļauts īpašā Kšištofa Penderecka Eiropas mūzikas centra promocijas programmā. Viņa darbi atskaņoti daudzos festivālos, piemēram, "Varšavas rudenī" un *Audio Art* festivālos Krakovā un Varšavā. Hendriha kungs atšķirībā no citiem piedāvāja izpildīšanai nevis gatavu skaņdarbu, bet gan skici skaņdarbam *Emergon*, kuru šā gada rudenī pirmatskaņos Ķelnes ansamblis *musikFabrik*. Kaut arī vēl nepabeigts, skaņdarbs īpaši iepatikās Jānim Petraškevičam, kurš atzīmēja interesantu harmonisko valodu un dinamisku attīstību. Tam daļēji piekritot (mazāk harmonijas valodas interesantumam, vairāk attīstības aspektam), gribu uzsvērt

REDAKCIJAS ATGĀDINĀJUMS

Ensemble Modern pērn nosvinēja trīsdesmito dzimšanas dienu, Frankfurte pie Mainas tas mīt kopš 1985. gada, un to var uzskatīt par vienu no nozīmīgākajiem un izcilākajiem laikmetīgās mūzikas ansambļiem pasaulē. Tas ir daudz nacionāls veidojums – ansamblā deviņpadsmit mūziķi ir no Argentīnas, Bulgārijas, Indijas, Izraēlas, Japānas, Polijas, Šveices un Vācijas. Darbības loks – teātra mūzika, dejas un video projekti, kamermūzika, ansamblis un orķestra programmas. Sadarbības partneri tagadnē un pagātnē: Džons Adams, Džordžs Bendžamins, Maurisio Kagels, Helmutš Lahenmanis, Hanss Verners Hence, Ģerģs Kurtāgs, Ģerģs Ligeti, Stīvs Reihss, Karlheincs Štokhauzens, Frenks Zapa un citas iespaidīgas personas. Koncertvietu ģeogrāfija aptver visus kontinentus, izņemot abus polāros. Apmēram simt koncertu gadā. Ap septiņiem desmitiem jaunu darbu ik sezonu, no tiem vismaz divi desmiti pasaules pirmatskaņojumu. *Ensemble Modern* atbalsta: Vācijas federālais Kultūras fonds, Frankfurtes pašvaldība, Vācijas Ansambļu akadēmija, Heses pavalsts, *GEMA Foundation* un *GVL* (Atskaņotājmākslinieku tiesību aizsardzības sabiedrība).

Šovasar *Ensemble Modern* Ķelnes filharmonijā izrādīs Stīva Reiha un viņa sievas Berilas Koro videotripihu, Zalcburgas festivālā izrādīs Luidži Nono traģēdiju *Prometeo*, Berlīnes Valsts operā iestudēs Hansa Vernera Hences koncertoperu "Fedra", Eksanprovansas festivālā izrādīs Oskara Bjanķi mūzikālā teātra darbu *Thanks to My Eyes*, festivālā *BBC Proms* spēlēs Stīva Reiha mūzikas programmu utt., u. t. jpr. – kā redzat viņi ir klāt svarīgākajos pasaules mūzikas apriņķos. Ar interesi gaidīsim rudenī un ziņas par astoņiem laimīgajiem Austrumeiropas komponistiem – *Ensemble Modern* pasūtītajumu saņēmējiem.